

LESMAF

HETPALEIS & ULTIMA THULE

DOOR DE BOMEN HET BOS

1

OVER DE VOORSTELLING

Tristan is verliefd op Louise, Louise op Staf en Staf op Jessica.

Marie was verliefd op Albert, maar die is nu dood.

De vrouw van Karel, de onderwijzer, is verliefd op Roger, de dirigent.

Isolde, zus van Felix en kleindochter van Marie, denkt dat Staf zot van haar is.

Dieudonné voelt veel voor Jessica, maar durft het haar niet te zeggen.

Schoon Héléne, de vrouw van bakker Rudy, kijkt net iets te lang in de ogen van Karol de Pool.

Gelukkig ziet Marie vanop een afstand nog steeds door de bomen het bos.

Door de bomen het bos is een figurentheatervoorstelling met veel poppen en 4 acteurs over het leven in een kleine stad. Een stad waarin Marie iedereen kent en iedereen Marie kent. In de laatste 24 uur van haar leven zal ze sporen nalaten in de levens van al die mensen. In **Door de bomen het bos** zie je de grote en kleine kanten van een stadje. Alsof je er middenin zit.

1.1

Theatermaker Wim De Wulf

(uit een brief bij het begin van de repetitieperiode)

"(...) We maken een voorstelling over veel mensen, jonge zowel als oude, die elkaar kruisen, elkaar kennen, niet kennen, van alles over elkaar weten, of eerder vermoeden, die in sommige gevallen een gezamenlijk verleden hebben, of die totaal blank staan tegenover elkaar. Over mensen die aankomen en vertrekken, met een afscheid voor altijd of een welkom voor een tijdje. Geheimen, gedeelde verlangens, leugens ook en nijd en jaloezie: alles wat lelijk maakt. Maar ook schoonheid: ik laat jou niet vallen, nu niet, ook niet later, want ik vind jou wèl mooi. En lief. Passages dus, van flarden van mensen."

1.2

Tekstfragmenten

• FRAGMENT 1

(inkijk in het personage van Marie)

MARIE:

Albert, ze zeggen dat het geen ongeval was, dat ge niet uit die kraan gevallen zijt. Ze zeggen dat ge eruit gesprongen zijt, enfin, eruit en erin, uit de kraan, in het kanaal. Wat is daarvan aan? Of is het weer klap van de mensen, gelijk altijd?

Wanneer komt ge mij nu halen eigenlijk?

Ik word moe.

Waarom antwoordt ge niet? Albert? Morgen? Morgen zegt ge? Ge zegt dat ge morgen komt? Nog 24 u. Dan zal ik mij mogen reppen.

• FRAGMENT 2

(ter inspiratie om straks je eigen dorpsverhaal te verzinnen)

MARIE:

Zie ze vliegen, zie ze lopen, zie ze jagen. Kijk daar mijn kleindochter, Isolde, met de fiets naar school, en Staf, de kleinzoon van meester Karel, de onderwijzer van vroeger, hij wacht op de trein. En oei, Henriette, de vrouw van meester Karel, komt zij nu pas van bij Roger, den dirigent van 't koor, om 7 uur 's morgens, meester Karel zal ook zeggen ... Kijk daar, Tristan, mijn kleinzoon, rijdt al met de moto, hij is er ook al oud genoeg voor, waar is den tijd van zijn skateboard en van Louise ... en zijn moeder, ons Emma, ook de moeder van ons Isolde, die zal het morgen lastig hebben, als ik er niet meer ben. Maar ze moet de stap zetten, vind ik. Die Gigi, de Jean Jacques, dat was niets voor ons Emma, de snob. Als ge het van hier bekijkt, Albert, dan ziet het er zo goed en vredig uit. Als ge het van hier bekijkt. Van op afstand.

• FRAGMENT 3

(voor het plezier van de rappers in de klas)

STAF: (rapt)

Er is een gapend gat,
hier in mijne kop.

Mijn mond begint te spuwen
en mijn hersens zeggen stop.

Ik, ik hang daartussen,
in spreidstand in spagaat.

Mijn mond begint te braken
en mijn hersens zijn te laat.

Ik zeg niet wat ik voel,
ook niet wat ik niet wil.

Tussen al die polen
zit een groot verschil.

Dansen op een koord
voor de allereerste keer
en zo bang zijn om te vallen,
want vallen doet ook zeer.

1.3 Credits

- **TEKST & REGIE:**
Wim De Wulf
- **SPEL:**
Erik Bassier, Dominique Collet, Lore Dejonckheere, Sven Ronsijn
- **POPPEN EN SCENOGRAFIE:**
Filip Peeters
- **ASSISTENTIE SCENOGRAFIE & POPPEN:**
Evelyne Meerschaut
- **KOSTUUMS:**
Chris Snik
- **ASSISTENTIE KOSTUUMS**
Melissa Fellahi
- **MUZIEK:**
Nils De Caster, Yves Meersschaert
- **LICHT:**
Rupert Defossez
- **GELUID:**
Patrick Romain
- **TONEELMEESTER:**
Vicente Simon Y Araixa
- **PROJECTLEIDER:**
Raf Peeters
- **DRAMATURGIE:**
Jelte Van Roy

2 OPDRACHT: VERZIN ZELF JE STAD

2.1 Inleiding

Net zoals Wim De Wulf ga je een stad tot leven brengen. Je gaat verhalen over bewoners verzinnen en ze in een huis op een plattegrond plaatsen. Voor je aan deze opdracht begint kan je terug denken aan het programma *Man bijt hond?* Daarin komt een item voor waarin één iemand zijn dorp of straat voorstelt. Hij gaat daarbij via een schets van huis tot huis en vertelt bijvoorbeeld: hier wonen Jos en Liza. Zij zorgt elke dag voor verse bloemen in de kerk. Jos onderhoudt het kerkhof ... enz. Uiteindelijk kijk je letterlijk binnen in de huizen en in de levens van die mensen. Er komt spontaan een verhaal naar boven door te kijken naar de foto die op de kast staat. Een ander verhaal dient zich aan door te vertellen over de tafel waar je samen aan zit, die tafel die al generaties mee gaat en waar die en die en die nog aan hebben gezeten. Op die manier kijk je binnen in hun ziel. Tegelijkertijd krijg je een beeld van een dorp met zijn verschillende bewoners.

2.2 Opwarming: samen met de hele klas een verhaal maken

Iemand geeft een beginzin, de volgende vult een zin aan, de volgende vult weer een zin aan. Zo ga je door tot heel de klas aan de beurt geweest is. In de eerste ronde mag je vrij een zin verzinnen, zolang je die maar volledig afmaakt en helder verwoordt. Voorbeeld van een beginzin: *Het regent al meer dan tien dagen.*

Bij de tweede ronde zijn er een paar afspraken. In de beginzin moet duidelijk worden over wie de rest van het verhaal gaat. In de eerste zin moet de naam van een persoon voorkomen. In de volgende zin volgt een beschrijving van die persoon. In het midden van het verhaal moet er iets gebeuren met die persoon. In de laatste zinnen zorg je voor de afloop van het verhaal. Kortom een duidelijk: begin+midden+einde. Bijvoorbeeld je begint met: *Fatima staat die dag vroeg op. Ze draagt een lange broek en daarover de trui van haar broer. Haar lange haar hangt los over haar schouders ...* enz. Op die manier ga je verder met je verhaal.

2.3 Spel

2.3.1

SOLO OPDRACHT: VERZIN JE EIGEN DORPSVERHAAL

- Je tekent een plattegrond van je eigen buurt/straat/laan/plein.
- Op die plattegrond duid je aan wie waar woont. Je duidt minstens vier bewoners aan op je plan.
- Je schrijft erbij wat je over die bewoner weet. Bijvoorbeeld de naam, het soort kleren dat hij of zij altijd draagt, merk van de auto die voor de deur staat enz. Bijvoorbeeld: *in het huis naast de bakker woont Jos. Jos draagt een bril met dikke glazen. Hij is altijd vriendelijk. Ik zie hem elke dag vertrekken op zijn fiets.*
- Alles wat je niet weet over die persoon ga je er zelf bij verzinnen. Getrouwd? Kinderen? Hobby's? Ups en downs? Gewoontes? Bijvoorbeeld: *Jos woont daar alleen met twee katten en een hond, hij gaat zaterdags altijd biljarten in een café op de markt, hij komt altijd een beetje aangeschoten terug thuis. Hij draagt meestal een grijze broek met bretellen. Als het koud is heeft hij een pet op.*
- Tot slot, en dit mag je zeker en vast niet vergeten, verzin je een opvallende gebeurtenis uit die bewoner zijn leven. Bijvoorbeeld: *Op een dag rijdt Jos na het biljarten op zijn fiets naar huis. Zijn wiel schiet tussen de tramsporen en hij valt van zijn fiets. Hij kan zichzelf nog net naar de kant van de weg slepen. Daar, op de rand van de stoep, slaapt hij verder zijn roes uit. De volgende ochtend vindt een politieagent hem. Hij is verkleumd van de kou. Een paar uur later wordt hij wakker in het ziekenhuis. Sindsdien let iedereen in de straat een beetje op Jos. Hij gaat nog wel biljarten, hij drinkt nog rustig zijn pintjes, maar hij gaat na het biljarten te voet naar huis.*

2.3.2

OPDRACHT MET TWEE: PRESENTATIE

- Je zit samen met een klasgenoot. Je legt de twee plattegronden naast elkaar. Je vertelt elkaar wat er op jouw blad staat: plattegrond verhelderen+de informatie over een aantal bewoners + een opvallende gebeurtenis.
- Je maakt nu van die twee plattegronden één groot plan. Al de dorpsbewoners van beide plannen duid je hierop aan.
- Je gaat nu een korte klaspresentatie voorbereiden. Je spreekt met elkaar af wie het grondplan presenteert. Je geeft een heldere uitleg over hoe je plan in elkaar zit. Je spreekt af wie van jullie de bewoners voorstelt. En je spreekt met elkaar af wie de opvallende gebeurtenissen vertelt. Het hoeft niet zo gestructureerd, je kan ook stukjes van elkaar overnemen. Vooral bij het voorstellen van de bewoners kan je beter de informatie opdelen. Dat is soms veel boeiender voor de luisteraar.

2.3.3

EINDOPDRACHT: LINKEN TUSSEN DE BEWONERS

Het kan stimulerend werken om deze opdracht in groep te doen. Dan is het aangewezen dat de leerkracht dit proces begeleidt. Zo gauw de presentatie van het duo afgelopen is, gaat de hele klas aan de slag om de linken tussen de verschillende bewoners te verzinnen. Je kan er ook voor kiezen om deze opdracht verder met twee af te werken. Dan hoort het bij je presentatie. Je hebt samen met je klasgenoot je hele dorp voorgesteld aan de groep. Wat hebben deze bewoners nu met elkaar te maken? Bijvoorbeeld: *Na zijn valpartij gaat Jos iedere middag soep eten bij Liza en Jef, die aan de overkant wonen. En Jef is meester van de school. Anna en Elif zitten bij Jef in de klas. Dat zijn de kleinkinderen van Rosa. Rosa was goed bevriend met de overleden vrouw van Jos ...* enz.

Tips om je presentatie goed te doen overkomen:

- Bereid je presentatie goed voor, neem daar genoeg tijd voor en herhaal het een paar keer voor je het voor de hele klas gaat doen.
- Maak volledige zinnen, wat wil zeggen: maak je zinnen af.
- Praat helder en duidelijk.
- Bepaal op voorhand hoe je gaat staan tegenover je publiek.

Weet goed wat je begin en einde is. Doe je best om je presentatie te eindigen met een zin waarin je iets persoonlijks kwijt wil over je dorp, of over één van de bewoners. Zoek een originele zin, een grappig feit, een typische gewoonte van de mensen daar, je eigen gevoel tegenover het dorp/straat/buurt.

Beginzin kan zijn: *Ik stel jullie het dorp voor waar ik geboren ben ...*

Eindzin kan zijn: *Mijn dorp is het tofste dorp dat er bestaat. Dankzij Jos mogen er geen auto's meer door het centrum en kan iedereen rustig pintelieren.*

2.3.4

VERRASSING!

http://www.hetpaleis.be/doordebomenhetbos/site_now/index.php

De HETPALEIS medewerkers hebben gezorgd voor een fantastisch stadsplan met alles erop en eraan: het stadje van Marie. Je kan precies zien wie waar woont, wie wat heeft met wie en waarom! Je kan zien hoe regisseur/auteur Wim De Wulf en zijn team spelers hierover nagedacht hebben.

Deze link wijst je de weg door de bomen en garandeert je een heldere en boeiende kijk op deze voorstelling.

3 ACHTERGRONDINFORMATIE OVER FIGURENTHEATER

Jongeren kunnen vandaag de dag een verkeerde indruk hebben als hen gezegd wordt: we gaan vandaag naar een theateervoorstelling en ... het is met acteurs en met poppen. "Kinderachtig!", kan een eerste impulsieve reactie zijn, omdat ze het niet kennen, omdat ze niet weten hoe figurentheater gemaakt wordt, omdat ze niet beseffen hoeveel discipline en kennis het van de acteurs vraagt. Je kan de interesse van de leerlingen aanwakkeren door hen mee te nemen in de geschiedenis en het ontstaan van deze volwaardige theaterstijl.

De achtergrondinformatie is opgedeeld in drie stukken:

- Een tekst van **Het Firmament**, (t)Huis voor figurentheater in Vlaanderen!)
- Een paar vragen uit een interview met theatermaker **Wim De Wulf**
- Een fragment uit de **blog** van dramaturge Jelte Van Roy die dagelijks betrokken was bij het repetitieproces.

3.1 Het firmament

Over het ontstaan van poppen- en figurentheater bestaan verschillende theorieën. Binnen deze theorieën huist een relatief ruime consensus over de band van het eerste poppen- en figurentheater met religie en magie. Een van de meest voorkomende functies van een pop is immers als plaatsvervanger voor mens, god of dier. De suggestieve uitdrukingskracht van de vele soorten poppen is een van de vele redenen achter het gebruik in tal van culturen .

Over de origine van het poppen- en figurentheater in Europa zijn de meningen verdeeld. Sommigen plaatsen de bron van het Europese poppen- en figurentheater in het oude Griekenland. Anderen beweren dat het poppen- en figurentheater vanuit Azië naar Europa werd gevoerd. In België kent poppen- en figurentheater in ieder geval een lange traditie, die minstens teruggaat tot de Middeleeuwen. Vooral vanaf 1600 nam in onze streken het aantal vertoningen en de populariteit van poppenspelers toe. De allereerste poppenspelers waren rondreizende of 'ambulante' kunstenaars. Hoewel het poppen- en figurentheater in kastelen en hoven doordrong, traden poppenspelers hoofdzakelijk op tijdens markten en andere publieke evenementen. Het publiek bestond grotendeels uit ongeletterde boeren en poorters, voor wie de acteurs eenvoudige verhalen met flink wat actie en kolder serveerden. De onderwerpen berustten vooral op vertelsels en volksboekjes, maar voor vertoningen in hogere kringen werd af en toe teruggesproken naar hoogstaand artistiek werk zoals Shakespeare of Molière. Er werden zelfs enkele opera's gecomponeerd speciaal voor het poppen- en figurentheater.

Zoals elders in Europa had in onze contreien de Commedia dell'arte een grote invloed op het poppen- en figu-

rentheater. De naam van de traditionele Antwerpse theaterpoppen of 'Poesjenellen', is bijvoorbeeld een afgeleide van Pulcinella, een centrale figuur uit de Commedia dell'arte. Een karakteristiek die uit de Commedia dell'arte werd overgenomen is de nadruk op improvisatie, gestructureerd rond een gegeven korte inhoud. Een ander belangrijk element is improvisatie aan de hand van de reacties uit het publiek.

De eerste vaste poppentheaters ontstonden pas na 1800 in Antwerpen, Gent en Brussel. Daar kregen bepaalde (lokale) tradities vaste vorm, die van generatie op generatie werden doorgegeven. Zo kregen met de ingang van de vaste theaters de stangpoppen (theaterpoppen die van bovenuit wordt bewogen door middel van een of meerdere metalen stangen) definitief de voorkeur op andere soorten poppen. Ook vandaag zijn er nog verschillende gezelschappen die spelen volgens deze Belgische stangpoppentraditie. Een belangrijk kenmerk van het traditionele repertoire is de aanwezigheid van een of meerdere traditionele personages, die in elk stuk een centrale rol spelen. Voorbeelden zijn het Gentse 'Pierke', de Antwerpse 'Neus', het Brusselse 'Woltje', en de Luikse 'Tchantchès'.

(uit: www.hetfirmament.be/content/view/20/43/)

3.2 Wim De Wulf [regisseur/auteur]

Wat is een goede poppenspeler?

Een goede poppenspeler kan een klik in zijn hoofd maken en het verhaal vertellen via zijn pop. Hij moet alles in die pop investeren, want de pop brengt het verhaal over. Dat vraagt een bepaalde ingesteldheid. Het vraagt verbeelding van diegene die ermee speelt want de pop doet dingen die voor het publiek herkenbaar moeten overkomen. Daar komt natuurlijk ook een technisch aspect bij kijken, maar voor iemand met talent om met poppen om te gaan, is dat niet onoverkomelijk.

Hoe ben je in die wereld van figurentheater terechtgekomen?

Ik kon vroeger erg genieten van de voorstellingen van Jozef van den Berg of Fred Delfgaauw, maar ik had niet echt een voorliefde voor figurentheater. Tot Joris Jozef, de stichter van Ultima Thule, me op een bepaald moment vroeg of ik interesse had om een tekst te schrijven en te regisseren. Ik wist niet of het iets zou worden, maar ik was nieuwsgierig en ben op zijn vraag ingegaan. Sindsdien heb ik de microbe te pakken.

Hoe kan je de voorstellingen van Ultima Thule het best omschrijven?

Herkenbaarheid. Een lach en een traan zijn heel belangrijk. Maar ook poëzie, soberheid, suggestie, illusie. En verwondering. Dat zijn de elementen waar onze voorstellingen en dus ook **Door de bomen het bos** om draaien.

3.3

Jelte Van Roy

(dramaturge bij Door de bomen het bos)

Eén voor één krijgen de poppen een ziel. 35 poppen voor deze voorstelling! En toch is elke pop anders, met een heel typisch karakter en een eigen verhaal.

Met de poppen spelen lijkt zo simpel. Tot ik zie hoe uiterst geconcentreerd zelfs ervaren poppenspelers hun spel moeten uitbouwen. Ze ontdebelen zichzelf. Zij zijn de stem, de pop al de rest. Simpel is het allerm minst. "Het is alsof je een match Henin-Cleisters aan het volgen bent," zo zegt Wim, "het hoofd van de poppen moet van links naar rechts bewegen als ze praten." En vooruit kijken als ze zwijgen. Uitvergroete bewegingen. Kies één duidelijke beweging en geen tien kleine snelle. Het is alsof de acteur in de pop opgaat. Vreemd. De acteur moet altijd naar het achterhoofd van de pop kijken om via de pop te spelen; anders kijk je niet naar de pop maar naar de poppenspeler. Je moet kijken met en naar de poppen, en luisteren naar de acteurs. Zoveel regeltjes. En tegelijk ook geen regeltjes. Gewoon gewoon worden en veel oefenen. En opletten dat de acteurs niet in de knoop geraken. De verschillende personages krijgen een lichaam. Meetlatten worden bovengehaald, hevig gediscussieer over wie korte, lange of dikke benen krijgt. Ondertussen wordt de laatste hand gelegd aan het kleven van hun gelaat. En dat moet even luchten.

4

ZELF POPPEN MAKEN

Filip Peeters is de man achter de poppen. Hij stond weken lang in zijn atelier te plakken en te boetseren. Samen met zijn medewerker heeft hij meer dan 35 poppen gemaakt! Allemaal met een eigen gezicht, karakter, fysionomie. Wij hebben hem zijn basisrecept ontfoetseld. Liefhebbers kunnen met dit stappenplan proberen om hun eigen pop te maken. Je kan het hele proces via foto's ook volgen op (<http://blog.hetpaleis.be/?cat=107>)

De basisbenodigdheden voor het maken van een poppenkop: krantenpapier en papiertape.
Benodigdheden voor de afwerking: kraftpapier, behangerslijm, verf en vernis.

- Maak van krantenpapier een dikke prop ter grootte van een voetbal. Omdat geen enkel hoofd eruit ziet als een voetbal en geen twee hoofden hetzelfde zijn, ga je die prop vervormen zodat er meer karakter in komt. Kies bijvoorbeeld voor een citroen-, een peer- of een appelvorm. Van opgerold krantenpapier dat je in twee plooit, maak je een stevige nek.
- Deze basis beplak je met papiertape om alles op zijn plaats te houden. Nu kan je ook de vorm van het gezicht met je vingers boetseren.
- Van opgerolde strookjes papier maak je de neus, de oren, de lippen.

- Van een papieren ringetje maak je de ogen.
- Over oren, neus, lippen en wenkbrauwen plak je een laag papiertape. Ga weer met je vingers over de tape om bij te boetseren. De kop is nu klaar. Je kan ervoor kiezen de kop zo te laten of hem verder af te werken.
- Afwerking: Neem een groot vel kraftpapier. Smeer met gulle hand behangerslijm op beide zijden.
- Verfrommel het tot een prop en laat de lijm goed in het papier dringen.
- Je legt het weer open en scheurt er smalle strookjes af die je zorgvuldig over de poppenkop aanwrijft.
- Laat alles nu goed drogen. Daardoor krijgt het papier een grote stevigheid en kan je het beschilderen en vernissen.

COLOFON

Deze educatieve map werd samengesteld door Paula Stulemeijer, medewerker educatie van HETPALEIS.

Door de bomen het bos gaat in première op 29 april 2011 in de grote zaal van HETPALEIS en speelt tot en met 22 mei 2011.

Contact dienst educatie:

Anja Geuns:

03 202 83 75 | anja.geuns@hetpaleis.be

Paula Stulemeijer:

03 202 83 74 | paula.stulemeijer@hetpaleis.be

Britt Schutters:

03 202 83 59 | britt.schutters@hetpaleis.be

HETPALEIS

Theaterhuis voor kinderen, jongeren en kunstenaars

Meistraat 2

2000 Antwerpen

03 2028311

F. 03 2028353

info@hetpaleis.be

www.hetpaleis.be